

Trushyna A. Yu. Analysis of current state and priorities for the development of agricultural production in the Poltava region

In the article are researching the current state of agricultural production in the Poltava region, in particular, analyzed the crop and livestock production profitability, dynamics and trends in the most profitable agricultural products production of main plant products investigated yields. Considered the efficiency improving of agricultural enterprises in Poltava region problems by optimizing the agricultural production cost structure. Identified priority areas for the agricultural production development in the Poltava region in the current environment of market development.

Keywords: *economy, agriculture, manufacturing, industry, enterprise.*

Рецензент – Гляксінко В.Я., д.е.н., професор

УДК 332.133

**РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ
І ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ**

**УЖВА А.М., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМАЙНСЬКОГО**

Постановка проблеми у загальному вигляді. Трудовий потенціал являє собою інтегральну сукупність можливостей населення до економічної активності як суб'єктів трудової діяльності. Для соціально-економічного розвитку України важливою є проблема збереження і зміцнення трудового потенціалу. В умовах сьогодення українське село втратило свою привабливість для проживання, роботи і розвитку особистості. Така ситуація стала наслідком невдалих економічних реформ, демографічної та економічної кризи.

Економічна криза в Україні спонукала до закриття або призушення роботи значної кількості підприємств провідних галузей сільськогосподарського виробництва, скорочення працівників аграрної сфери і, як наслідок, до зростання рівня сільського безробіття. Це негативно впливає на економічний стан держави, не сприяє зростанню ВВП та нарощенню експорту виробленої сільськогосподарської продукції. Внаслідок трансформації системи соціально-економічних відносин і поведінки сільського населення зазнало значних змін середовище трудової діяльності на селі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування та використання трудового потенціалу висвітлені в

наукових працях вітчизняних учених: В. Костакова, Г. Сергєєва, І. Лукінова, С. Пирожкова та багатьох інших науковців. Різні аспекти досліджуваних питань розглянуті у працях зарубіжних учених: Г. Беккера, Б. Бресва, Н. Вишневської, Дж. Кейнса та інших. Водночас багато питань, які стосуються значення трудового потенціалу регіону ще недостатньо з'ясовані. Це вимагає уваги науковців до дослідження процесів, що відбуваються в межах сільської соціально-територіальної підсистеми українського суспільства.

Метою статті є визначення основних тенденцій щодо використання трудового потенціалу регіону, виділення першочергових існуючих проблем, а також обґрунтування перспективних шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Більшість державних і регіональних програм, пов'язаних з розвитком сільських територій, мають переважно декларативний характер, або не забезпечуються необхідними фінансовими ресурсами, що ускладнює, а подекуди і цілком унеможливає їхнє виконання. Прогалини в державній політиці та суб'єктивні прорахунки і помилки, що мали місце на попередніх етапах ринкового реформування вітчизняної економіки та її аграрного сектору, призвели до суттєвого погіршення демографічних показників у сільській місцевості, руйнування виробничого потенціалу села, погіршення якості та родючості ґрунтів, загострення екологічних проблем тощо.

Трудовий потенціал країни та її регіонів – це відповідні трудові ресурси, які розглядають в єдності їх якісного й кількісного аспектів [1]. Трудовий потенціал вміщує всіх громадян, здатних брати участь у процесі суспільного виробництва, з урахуванням їхніх фізичних можливостей, наявних знань та професійно-кваліфікаційних навичок. Шило К.М. стверджує, що під трудовим потенціалом слід розуміти сукупність працездатного населення, яке має відповідну професійно-кваліфікаційну підготовку [7].

У 2013р. середньооблікова кількість найманих працівників становила 504,9 тис. осіб. Фонд оплати праці, нарахований за рік штатним працівникам сільського господарства становив 13754,3 млн.грн, або 3,5% загального фонду оплати праці штатних працівників, що був нарахований в економіці країни. Середньомісячна номінальна заробітна плата одного штатного працівника підприємств сільського господарства у 2013р. зросла проти 2012р. на 12,1%, але при цьому залишилась однією з найнижчих серед усіх видів економічної діяльності й становила 2270 грн.

Протягом 2013р. заборгованість із виплати заробітної плати працівникам сільського господарства зменшилася на 18,4% і станом на 1 січня 2014р. становила 20,5 млн.грн, що складає 1,8% фонду оплати праці цього виду діяльності за грудень 2013р. При цьому 11,9 млн.грн, або 58,0%, заборгованої заробітної плати утворено на підприємствах-банкрутах. На економічно активні підприємства припадало 31,1% загальної суми боргу, ще 10,9% – на економічно неактивні, які призупинили діяльність у попередніх роках. Протягом 2002-2013 років на тлі загальної тенденції зростання кількості зайнятого сільського населення працездатного віку відбувається скорочення кількості зайнятих у сільському господарстві [8].

Обмеженість альтернативи робочих місць на селі призводить до того, що селяни на практиці залишаються найбільш безправними й дискримінованими щодо права на працю, принаймні з огляду на вибір сфери діяльності. Наслідком цього є зростання частки населення працездатного віку, зайнятого в особистих селянських господарствах. Якщо у 2002 році частка зайнятих у них становила 12%, то у 2013 році – 18% [6]. Сьогодні серед основних причин низького рівня зайнятості слід виділяти чинники, що насамперед впливають на зниження мотивації до праці на селі: низький рівень оплати праці найманих працівників, низький рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва і висока частка ручної праці через недостатній рівень залучення інновацій у сільське господарство.

Попит на робочу силу суттєво залежить від ефективності використання трудових ресурсів, яка може бути оцінена за допомогою таких показників, як продуктивність праці та ефективність фонду використання робочого часу. Показники використання фонду робочого часу найманих працівників сільського господарства в середньому на одного працівника щорічно знижуються. Це стосується і фонду робочого часу, який зменшився у 2013 році порівняно з 2002 роком на 80 год., і втрат робочого часу – з 74 год. у 2002 році до 45 год. у 2013 році [4].

Зауважимо, що показник ВВП сільськогосподарського виробництва у розрахунку на одного зайнятого у цій сфері протягом 2002-2013 років щорічно зростає. Аналіз регіональних показників ВДВ (валової доданої вартості) дає змогу визначити регіони-лідери та регіони-аутсайтери щодо ефективності використання трудового потенціалу аграрної сфери. Зокрема Київська (27,6 млн грн на особу), Дніпропетровська (19,3), Рівненська (19,3), Полтавська (15,8) і Запорізька (15,9) області за цим показником є лідерами, а у Херсонській (9,9), Закарпатській (9,7) областях цей показник є

найнижчим. Щодо зайнятих у сільському господарстві, то найбільша їх питома вага характерна для Херсонської, Тернопільської, Кіровоградської, Волинської та Вінницької областей, а найнижча для – Дніпропетровської [2].

Дослідження проблеми збалансованості робочих місць і трудових ресурсів села має низку не тільки регіональних, а й галузевих особливостей, які виражаються у різному ступені поєднання живої та уречевленої праці, сезонному характері сільськогосподарського виробництва. Чинник сезонності відіграє вагому роль у раціональному використанні трудових ресурсів і зайнятості сільського населення. Зменшенню негативного впливу сезонності сприятиме розширення можливостей альтернативного працевлаштування на селі, розвиток агропромислової інтеграції та діяльність підсобних селянських і промислових підприємств. Важливим показником, який негативно впливає на демографічні процеси, а відповідно і на розвиток трудового потенціалу, є трудова міграція. За різними оцінками за кордоном на заробітках перебуває від 2-х до 7 мільйонів українців. Головною причиною міграції сільського населення є високий рівень безробіття, що спонукає до пошуку роботи поза селом. Це, безперечно, негативно позначається на процесі відтворення трудового потенціалу. Великий відсоток сільських мешканців, котрі працюють поза межами свого населеного пункту для досліджуваного регіону вже достатньо тривалий час залишається стабільним. Це чинить дуже негативний вплив на усі сфери суспільного життя, не тільки зменшується кількість сільського населення та кількість зайнятих у сільському господарстві, а й занепадає соціальна інфраструктура сіл.

Висновки. Підсумовуючи викладене, зауважимо, що сучасна ситуація на сільських ринках праці є достатньо складною і суперечливою, що пов'язано із загальним станом економіки і характером трансформаційних процесів у сільському господарстві. Існуючу регіональну нерівномірність у рівнях зайнятості населення можна пояснити: недоліками у приватизації, які не дали очікуваних результатів, масштабів вивільнення працівників; збереженням великої кількості нерентабельних підприємств, що акумулюють значні контингенти персоналу у вигляді прихованого безробіття; високими темпами інфляції, особливо на початковому етапі ринкових перетворень; погіршенням життєвого рівня населення, що змусило незайняте населення працювати, а зайнятих – не покидати робочі місця навіть на умовах вимушеної неповної зайнятості.

Література.

1. Бендасюк О.О. Особливості розвитку трудового потенціалу України в умовах переходу до інноваційної моделі економіки / О. О. Бендасюк // Регіональна економіка. – 2010. – № 1. – С. 172–177.
2. Вітвицький В. Сільське населення та використання трудового потенціалу села / В. Вітвицький, З. Мемельська // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 7. – С. 2–31.
3. Губені Ю. Розвиток сільських територій: деякі аспекти європейської теорії і практики / Ю. Губені // Економіка України. – 2007. – № 4. – С. 62–70.
4. Давидюк Т. В. Трудові ресурси, трудовий потенціал, робоча сила, людський капітал: взаємозв'язок категорій / Т.В. Давидюк // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер. Економічні науки. – 2009. – № 1. – С. 30–35.
5. Жибак М. М. Розвиток трудового потенціалу села західного регіону України: [монографія] / М. М. Жибак. – Тернопіль: Видавництво Астон, 2010. – 336 с.
6. Линенко А. В. Сутність й аналіз трудового потенціалу підприємства за показниками ефективності його використання / А.В. Линенко, О.А. Шевченко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2008. – № 4. – С. 111–116.
7. Шило К. М. Сутність та економічна природа категорії «трудоий потенціал» / К. М. Шило // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2010. – № 2(10). – С. 106.
8. Щодо рівня соціального розвитку сільських територій та життя сільського населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua>

Ужва А.М. Регіональні аспекти формування і використання трудового потенціалу

В статті висвітлено та узагальнено характеристику поняття «трудоий потенціал», що представляє собою відповідні трудові ресурси, які розглядаються в єдності їх якісного й кількісного аспектів, окреслені проблеми формування його в сучасних умовах. Вагомим чинником результативності економічних перетворень є кількісні та якісні параметри трудового потенціалу. Серед основних причин низького рівня зайнятості на селі виділяють: низький рівень оплати праці найманих працівників, низький рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва і висока частка ручної праці через недостатній рівень залучення інновацій у сільське господарство. В процесі дослідження проаналізовано основні показники використання трудових ресурсів та надано обґрунтовані висновки та пропозиції щодо його покращення.

Ключові слова: *трудоий потенціал, регіон, міграція, робочі місця, зайнятість населення.*

Ужва А.М. Региональные аспекты формирования и использования трудового потенциала

В статье отражена и обобщена характеристика понятия «трудовой потенциал», которое представляет собой соответствующие трудовые ресурсы, которые рассматриваются в единстве их качественного и количественного аспектов, очерченные проблемы формирования его в современных условиях. Весомым фактором результативности экономических превращений являются количественные и качественные параметры трудового потенциала. Среди основных причин низкого уровня занятости на селе выделяют: низкий уровень оплаты труда наемных работников, низкий уровень рентабельности сельскохозяйственного производства, и высокая часть ручного труда через недостаточный уровень привлечения инноваций в сельское хозяйство. В процессе исследования проанализированы основные показатели использования трудовых ресурсов и предоставлены обоснованные выводы и предложения относительно его улучшения.

Ключевые слова: *трудовой потенциал, регион, миграция, рабочие места, занятость населения.*

Uzhva A.M. Regional aspects of forming and use of labour potential

Description of concept «labour potential», which is the proper labour resources which are examined in unity them high-quality and quantitative aspects, is reflected in the article and generalized, outlined problems of forming of him in modern terms. The ponderable factor of effectiveness of economic transformations are quantitative and high-quality parameters of labour potential. Among principal reasons of low level of employment on a village select: a low level of payment of labour of the hired workers, low level of profitability of agricultural production and high part of hand labour, is through the insufficient level of bringing in of innovations in agriculture. In the process of research the basic indexes of the use of labour resources are analysed and the grounded conclusions and suggestions are given in relation to his improvement.

Keywords: *labour potential, region, migration, jobs, employmen.*

Рецензент – *Красноруцкий О.О., д.е.н., профессор*

УДК 338.43:338.31

**ЗОВНІШНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ
УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ
АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

**ЧЕРНЕЦЬКА О.В., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Постановка проблеми у загальному вигляді. Процес формування фінансових результатів в аграрних підприємствах є